

Már a hivatalos tankönyvjegyzékről sem lehet (szabadon) választani?

„...fortélyos félelem igazgat minket...”

A tankönyv(választás) – mint cseppben a tenger – az oktatás mindenkori állapotának jellemző tükre, mely tényszerű bepillantást enged a tanulás-tanítás tartalmának és módszertanának mindennapi gyakorlatába.

1. A konfliktushelyzet vázlatos leírása: **egyes tankerületek „kézi vezérléssel” íratják át bizonyos tankönyvek rendelését.**

- Az alábbiakban körülírandó jelenség az elmúlt 5-6 évben a tankönyvrendelés idejéhez közeledve – különös tekintettel az állami ún. „tankeres” iskolákban – szokott felerősödni, de nem ismeretlen az egyházi illetve alapítványi fenntartású iskolákban sem. (tanker = a szóbeszéd gyakran így rövidíti a tankerületet)

- Hiába a tantárgyanként 1-2 (esetleg három) féle tankönyvcsaládra lecsupaszított tankönyvlista, a gyakorló pedagógusok számára informálisan minduntalan tudtul adják, hogy mely állami fejlesztésű tankönyveket szeretnék látni az állami tankönyvellátónak (KELLÓ-nak) leadandó rendelési felületen. Ez az iránymutatás az egyes intézményekben különböző fokozatokat jelent a parancsba adástól a szelíd rávezetésen át az elnéző mosolyig... Ez a tankönyvrendelési befolyásolás szinte sohasem hagy írásos nyomot, inkább suttyogó propaganda, amelyről az iskolákban mindenki tud, ám nyíltan, kifelé nemigen beszélnek róla, afféle alattomosan velünk élő jelenség...

- Mivel az április 30-áig a KELLÓ felé leadandó rendelést idén is április 26-áig „be kellett mutatni” a tankerületnek, ezt követően az utolsó 2-3 napban „egyes tankerek – az iskolaigazgatót gyakran kikerülve – közvetlenül utasították a tankönyvfelelősöket”, hogy a már elkészült és iskolájukban egyeztetett rendelést a KELLÓ tankönyvrendelési felületén írják át.

Így jutott tudomásunkra az a tény, hogy egyes tankerekben Meixner Ildikó: Játékház c. 1. osztályos (állami kiadású!) tankönyvcsaládjának rendelését például az ún. OFI-s (most OH-kódú, tehát az Oktatási Hivatal kiadói kódjával jelölt) tankönyvcsaládra íratják át.

- Nem tudható pontosan, hogy ez az „átíratási lendület” hány iskolában, mely évfolyamokon és mely tankönyvek esetében történt/történik, de kimondható: nemcsak idén, de az elmúlt években is nem kevés alkalommal került sor hasonlóan kínos április végi színjátékokra.

- A fentiekben leírt „tankeres kézi vezérlés” **mindig a KELLÓ-nak átadandó tankönyvrendelés leadása előtt történik, ezért a KELLÓ-t semmilyen elmarasztalás nem érheti.** (Tapasztalataink szerint a KELLÓ Tóczik Zsolt igazgató irányítása alatt korrekten és pontosan azt juttatja el az iskolákba, amit a rendelési felületen kapott, és nem változtat rajta.)

Megjegyzések a Meixner tankönyvcsaládról és a kezdő olvasástanításról: a most folyó tanévben a 100 ezer körüli első osztályos tanulólétszámból több mint 35-35 ezer megrendelés (ami legalább 1500 osztályt jelent) érkezett a Meixner írásfüzetre és a Képes olvasókönyvre. Utóbbira lényegesen több mint a 2014 óta többször ártírt és kapkodva jóváhagyott ún. OFI-s (most OH-kódú) ábécéskönyvre. Mintegy 1500 tanító választását illik komolyan venni és tiszteletben tartani, ha a tanítók „a lábukkal szavazván”, a magánkiadás ábécéskönyvek tankönyvjegyzékről való kiűzése után és a rájuk nehezedő nyomás ellenére még mindig igen kevesen akarják a képtelenül olcsó árú és többször átigazított OFI-s ábécéskönyvet használni. A következtetések levonását az olvasóra bizzuk. Az 1. osztályos tankönyvekről szóló tartalomlemezést a TANOSZ Műhelyében tettük. Ezt a közeljövőben minden érdeklődő számára hozzáférhetővé tesszük.

A TANOSZ felvállalt küldetéséből adódóan kötelességének érzi, hogy a fenti tankönyvügyben pedagógiai álláspontját nyilvánosságra hozza.

2. A TANOSZ állásfoglalása és annak indoklása

2.1 A hivatalos tankönyvjegyzéken lévő tankönyvek bármelyike (legyen az állami vagy magán kiadású) azonos megrendelési lehetőséggel rendelkezik, ezért ha az adott iskola nem lépi túl tankönyvkeretét, a tankönyvjegyzékről való rendelési jogosultsága pedagógiai szempontból nem írandó felül/nem kérdőjelezhető meg.

2.2 A tankönyvjegyzéken szereplő tankönyvek mindegyikét ugyanazon az államigazgatási eljáráson keresztül nyilvánították – többszázezer forintért – tankönyvvé és került fel a jegyzékre. (Nyilvánvalóan jogszabályellenes és diszkrimináló, hogy a jóváhagyási eljárásért csak a magánkiadóknak kellett fizetniük, az állami kiadónak nem?!) Több mint furcsa, ha éppen azoknak a tankönyveknek a rendelését tiltanák le mondvacsinált magyarázatokkal, amelyekért fizettek...

2.3 Legtöbbször azt a (jogi?) érvet szokták felhozni: nem használható az a tankönyv, amelyik nem rendelkezik aktuális kerettantervi megfeleléssel, miközben például a magánkiadónál rendeletileg kizárták 2020-as kerettantervi vizsgálatukat, illetve az állami kiadású (!) tankönyvek egy részének kerettantervi vizsgálatát mellőzték, de fönnhagyták a jegyzéken. (A miérteket az Oktatási Hivatalnak illene megmagyaráznia.)

2.4 Megrendelhetők-e azok a tankönyvek, amelyek például nem rendelkeznek aktuális 2020-as kerettantervi pecséttel?

- Tapasztalatok igazolják, hogy a tankönyvfelhasználás mértéke a tanítási órákon – évfolyamtól, tantárgytól függően – nemigen haladja meg a 60%-ot, a többi feladatot a tanítók-tanárok teszik hozzá. Az igényes tanítási óra nem kizárólag a tankönyvekről és a munkafüzetek kitöltéséről szól. Ebből következően semmilyen pedagógiai bizonyíték nincs arra vonatkozóan, hogy az új kerettanterv csak a NAT 2020-as bélyegzővel rendelkező tankönyvekkel valósítható meg! *(Tény: a most folyó tanévben az 5. és különösen a 9. évfolyamon több tantárgyban a NAT 2020-as megfeleléssel rendelkező állami tankönyvek rendelése együtt nem érte el vagy alig haladta meg az 50%-ot. Jogosan kérdezhetnénk: az adott tantárgyban és évfolyamon gyakorlatilag nem vezették be az új NAT-ot?!)*

- A fenti gondolatmenet alapján megerősítjük: nehezen vitatható, hogy az adott iskola adott évfolyamát/tantárgyát tanító pedagógus lényegesen jobban ismeri/tudja, hogy a tankönyvjegyzékről melyik tankönyvvel tudja a rábízottakat a legeredményesebben fejleszteni, mint a tőle 20-30 km-es távolságban lévő tankeres munkatárs! Pedagógiai evidencia: osztálya eredményességéért nem a tankerületi vezető felel, hanem az adott iskola tanítója-tanára!

- **Hagyják az iskolákat/pedagógusokat legalább a hivatalos tankönyvjegyzékről szabadon választani!** Ebben a nemzeti köznevelési törvény 63.§ (1) röviden idézett részlete is megerősít minket: „A pedagógust munkakörével összefüggésben megilleti az a jog, hogy... a nevelés-oktatás módszereit megválassza, a szakmai munkaközösség véleményének kikérésével megválassza az alkalmazott tankönyveket, tanulmányi segédleteket, taneszközöket...”

- A tankönyvek és munkafüzetek használatának gyakorlata módszertani kérdés. Álláspontunk szerint az egyed-osztályok módszertani-pedagógiai gyakorlatába – helyi tapasztalat híján – ne avatkozzon bele a tankerület! Ebben is megerősítést ad a fenti törvény 85.§ (4): „A fenntartó kötelezettségeinek teljesítése, jogainak gyakorlása nem sértheti a nevelési-oktatási intézmény szakmai önállóságát...” Az ebből keletkező pedagógiai kárt ne próbálják „összefércelt jogászkodással” megmagyarázni!

3. Van kiút?

Az iskolák éljenek azzal, hogy júniusban 15% erejéig még módosíthatják áprilisban leadott rendeléseiket. Bízunk abban, hogy az oktatásirányítás különböző rangú vezetői megértik: kontraproduktív, ha a tankönyvválasztás amúgy is szűkre szabott és még megmaradt kicsiny mozgásterét tovább próbálják nyirbálni?!

Az 5-8. és 9-12. évfolyamon tanítók jelen írás szerzőjénél jobban tudják: milyen eszközökkel védhetik meg tanári önállóságukat az esetenként rájuk tukmált tankönyvekkel szemben.

A tanítók nevében mondom: amikor becsukódik az a bizonyos ajtó, ami ott történik, az a tanító és a gyerekek összekacsintásából jön létre és ebbe kívülről már nem tud beleszólni semmilyen hatalom...

Mogyoród-Budapest, 2021.05.11.

Az írást jegyzi: Romankovics András pedagógia szakos tanító, tankönyvszerző, a TANOSZ alelnöke

A TANOSZ Elnöksége egyetért alelnökének hangsúlyozottan pedagógiai fogantatású kiállításával és hozzájárul ahhoz, hogy a fenti írás a Tankönyvesek Országos Szakmai Egyesületének álláspontjaként jelenjen meg a nyilvánosságban.